

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (devintoji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. rugsėjo 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis – Hipoteka užtikrintos paskolos sutartis – Sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmės – Senatis – Veiksmingumo principas“

Sujungtose bylose C-80/21–C-82/21

dėl 2020 m. spalio 13 d. (C-82/21) ir spalio 27 d. (C-80/21 ir C-81/21) *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija) nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo 2021 m. vasario 8 d. (C-80/21) ir vasario 9 d. (C-81/21 ir C-82/21), pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

E.K.,

S.K.

prieš

D.B.P. (C-80/21)

ir

B.S.,

W.S.

prieš

M. (C-81/21),

ir

B.S.,

Ł.S.

prieš

* Proceso kalba: lenkų.

M. (C-82/21)

TEISINGUMO TEISMAS (devintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas S. Rodin (pranešėjas), teisėjai J.-C. Bonichot ir O. Spineanu-Matei,

generalinis advokatas A. M. Collins,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. kovo 17 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- E.K. ir S.K., atstovaujamų *advokat* M. Jusypenko,
- D.B.P., atstovaujamo *radcowie prawni* S. Dudzik, M. Kruk-Nieznańska, T. Spyra, A. Wróbel ir A. Zapala,
- B.S. ir W.S., atstovaujamų *advokat* J. Wędrychowska,
- B.S. ir Ł.S., atstovaujamų *radca prawny* M. Skrobacki,
- M., atstovaujamo *advokat* A. Beneturski, *radcowie prawni* A. Cudna-Wagner, P. Gasińska, *advokat* B. Miąskiewicz ir *radca prawny* J. Wolak,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna ir S. Żyrek,
- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo,
- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos A. Ballesteros Panizo, A. Gavela Llopis ir J. Ruiz Sánchez,
- Europos Komisijos, atstovaujamos N. Ruiz García, M. Siekierzyńska ir A. Szmytkowska,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant tris ginčus: pirmasis – E.K. ir S.K. prieš D.B.P. (byla C-80/21), antrasis – B.S. ir W.S. prieš M. (byla C-81/21) ir trečiasis – B. S. ir Ł.S. prieš M. (byla C-82/21) dėl pirmųjų, kaip vartotojų, prašymo panaikinti su bankais D.B.P. ir M. sudarytas paskolos sutartis, motyvuojant tuo, kad šiose sutartyse yra nesąžiningų sąlygų.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

- 4 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

Lenkijos teisė

Civilinis kodeksas

- 5 Pagrindinių bylų aplinkybėms taikomos redakcijos *Kodeks cywilny* (Civilinis kodeksas) (toliau – Civilinis kodeksas) 5 straipsnyje nustatyta:

„Teisė negali būti įgyvendinama pažeidžiant jos socialinį ir ekonominį tikslą ar visuomenės gyvenimo principus. Toks teisių turėtojo veiksmas ar neveikimas nelaikomas šios teisės įgyvendinimu ir jam apsauga netaikoma.“

- 6 Civilinio kodekso 58 straipsnyje numatyta:

„1. Teisės aktas, kuris prieštarauja įstatymui arba kuriuo siekiama apeiti įstatymą, yra negaliojantis, nebent atitinkamoje nuostatoje numatyta kitaip, be kita ko, tai, kad negaliojančios teisės akto nuostatos pakeičiamos atitinkamomis įstatymo nuostatomis.

2. Visuomenės gyvenimo taisyklėms prieštaraujantis teisės aktas yra niekinis.

3. Jei negalioja tik dalis teisės akto, kitos akto dalys lieka galioti, nebent iš aplinkybių matyti, kad, nesant negaliojančių nuostatų, aktas negalėtų būti įgyvendintas.“

- 7 Šio kodekso 65 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valios išraišką reikia aiškinti pagal visuomenės gyvenimo principus ir papročius, atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis ji buvo išreikšta.

2. Sutartyse reikia įvertinti šalių bendrą valią ir kokio tikslo buvo siekiama, o ne paprasčiausiai jas nutraukti.“
- 8 Šio kodekso 117 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:
- „1. Išskyrus įstatyme numatytas išimtis, turtiniams reikalavimams taikomas senaties terminas.
2. Pasibaigus senaties terminui skolininkas gali išvengti savo pareigos, išskyrus atvejus, kai jis atsisako remtis senatimi. Tačiau senaties termino atsisakymas nepasibaigus terminui yra niekinis.“
- 9 To paties kodekso 118 straipsnyje numatyta:
- „Jeigu nėra specialios priešingos nuostatos, senaties terminas yra šešeri metai; reikalavimams dėl periodinių išmokų ir su komercine veikla susijusioms pretenzijoms taikomas trejų metų senaties terminas. Vis dėlto senaties terminas baigiasi paskutinę kalendorinių metų dieną, išskyrus atvejus, kai jis trumpesnis nei dveji metai.“
- 10 Iki 2018 m. liepos 8 d. galiojusios redakcijos Civilinio kodekso 118 straipsnis buvo suformuluotas taip:
- „Jeigu nėra specialios priešingos nuostatos, senaties terminas yra dešimt metų; reikalavimams dėl periodinių išmokų ir su komercine veikla susijusioms pretenzijoms taikomas trejų metų senaties terminas.“
- 11 Šio kodekso 120 straipsnio 1 dalyje nustatyta:
- „Senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai reikalavimas tapo vykdytinas. Jeigu reikalavimas sumokėti skolą priklauso nuo to, ar teisės turėtojas priima konkretų aktą, terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai reikalavimas būtų tapęs vykdytinas, jei teisės turėtojas būtų priėmęs aktą kaip galima anksčiau.“
- 12 Minėto kodekso 123 straipsnio 1 dalyje nustatyta:
- „Senaties terminas nutrūksta: 1) dėl bet kokių veiksmų teisme, institucijoje, paskirtoje nagrinėti bylas arba vykdyti tam tikro pobūdžio reikalavimus, arba arbitražo teisme, į kurį tiesiogiai kreiptasi dėl reikalavimo pareiškimo, konstatavimo, išieškojimo ar užtikrinimo; 2) skolininkui pripažinus reikalavimą; 3) pradėjus taikinimo procedūrą.“
- 13 To paties kodekso 358 straipsnio 1–3 dalyse numatyta:
- „1. Jei prievolės dalykas yra užsienio valiuta išreikšta pinigų suma, skolininkas gali įvykdyti prievolę Lenkijos valiuta, nebent pagal įstatymą, teismo sprendimą, kuriuo remiantis atsiranda prievolė, arba teisės aktą numatyta, kad prievolė gali būti įvykdyta tik užsienio valiuta.
2. Užsienio valiutos vertė nustatoma pagal tos dienos, kai reikalavimas tampa vykdytinas, Lenkijos nacionalinio banko paskelbtą vidutinį kursą, jeigu įstatyme, teismo sprendime arba teisės akte nenustatyta kitaip.
3. Jeigu skolininkas vėluoja įvykdyti reikalavimą, kreditorius gali reikalauti išmokos Lenkijos valiuta pagal mokėjimo dieną Lenkijos nacionalinio banko nustatytą vidutinį kursą.“

14 Iki 2009 m. sausio 23 d. galiojusios redakcijos Civilinio kodekso 358 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Išskyrus įstatyme numatytas išimtis, piniginės prievolės Lenkijos Respublikos teritorijoje gali būti išreikštos tik Lenkijos valiuta.“

15 Šio kodekso 385¹ straipsnis suformuluotas taip:

„1. Vartotojui nėra privalomos su juo sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, jei pagal šias sąlygas jo teisės ir pareigos prieštarauja nusistovėjusiems papročiams, iš esmės pažeidžiant vartotojo interesus (neleistinos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriomis apibrėžiami pagrindiniai šalių įsipareigojimai, įskaitant kainą arba užmokestį, jeigu jos suformuluotos vienareikšmiškai.

2. Jeigu pagal šio straipsnio 1 dalį sutarties sąlyga nėra privaloma vartotojui, šalims yra privalomos likusios sutarties nuostatos.

3. Sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra tos, kurių turiniui vartotojas nedarė realios įtakos. Tai visų pirma taikoma sutarties sąlygoms, perimtomis iš kontrahento vartotojui pasiūlytos tipinės sutarties.

4. Pareiga įrodyti, jog dėl sąlygos buvo atskirai derėtasi, tenka tam, kuris ja remiasi.“

16 Minėto kodekso 385² straipsnyje nustatyta:

„Sutarties sąlygos atitiktis geriems papročiams vertinama atsižvelgiant į sutarties sudarymo metu buvusią padėtį, sutarties turinį, sudarymo aplinkybes ir kitas sutartis, susijusias su sutartimi, kurioje yra įtvirtinta vertinama sąlyga.“

17 To paties kodekso 405 straipsnis suformuluotas taip:

„Be teisinio pagrindo kito asmens sąskaita praturtėjęs asmuo privalo grąžinti gautą naudą natūra, o jei tai neįmanoma, grąžinti jos vertę.“

18 Civilinio kodekso 410 straipsnyje nustatyta:

„1. Pirmesnių straipsnių nuostatos taikomos, be kita ko, nepagrįstai gautos sumos atveju.

2. Suma yra gauta nepagrįstai, jei ją sumokėjęs asmuo apskritai neturėjo tokios pareigos arba neturėjo pareigos asmeniui, kuriam sumokėjo, arba jei išnyko mokėjimo pagrindas, arba nebuvo pasiektas numatytas mokėjimo tikslas, arba jei teisės aktas, pagal kurį kilo pareiga mokėti, negaliojo ir po įsipareigojimo įvykdymo netapo galiojantis.“

19 Šio kodekso 442¹ straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Teisės į žalos, padarytos dėl neteisėtų veiksmų, atlyginimą senaties terminas baigiasi po trejų metų nuo tos dienos, kai nukentėjęs asmuo sužinojo arba, būdamas pakankamai rūpestingas, galėjo sužinoti apie žalą ir asmens, kuriam tenka atsakomybė, tapatybę. Tačiau šis terminas negali būti ilgesnis nei dešimt metų nuo žalą sukėlusio įvykio atsiradimo dienos.“

- 20 Iki 2017 m. birželio 26 d. galiojusios redakcijos minėto kodekso 442¹ straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Teisės į žalą, padarytos dėl neteisėtų veiksmų, atlyginimą senaties terminas baigiasi po trejų metų nuo tos dienos, kai nukentėjęs asmuo sužinojo apie žalą ir asmens, kuriam tenka atsakomybė, tapatybę. Tačiau šis terminas negali būti ilgesnis nei dešimt metų nuo žalą sukėlusio įvykio atsiradimo dienos.“

Banko įstatymas

- 21 Pagrindinėms byloms taikytinos redakcijos 1997 m. rugpjūčio 29 d. *Ustawa prawo bankowe* (Bankų įstatymas) (1997 m. Dz. U., Nr. 140, 939 pozicija) 69 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Hipoteka užtikrinta paskolos sutartimi bankas įsipareigoja sutartyje nurodytam laikotarpiui suteikti paskolos gavėjui sutartam tikslui skirtą pinigų sumą, o paskolos gavėjas įsipareigoja paskola naudotis sutartyje nustatytais sąlygomis, grąžinti panaudotą paskolos sumą ir palūkanas per nurodytus terminus ir sumokėti komisinį mokestį už suteiktą paskolą.“

- 22 Pagrindinėms byloms taikytinos redakcijos Bankų įstatymo 69 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Hipoteka užtikrintos paskolos sutartis turi būti sudaryta raštu ir, be kita ko, joje turi būti nurodyta: 1) sutarties šalys; 2) paskolos suma ir valiuta, 3) tikslas, kuriam suteikiama paskola; 4) paskolos grąžinimo tvarka ir terminas; 5) paskolos palūkanų norma ir jos pakeitimo sąlygos; 6) paskolos grąžinimo užtikrinimo tvarka; 7) banko teisių, susijusių su paskolos naudojimu ir grąžinimo kontrole, apimtis; 8) pinigų suteikimo paskolos gavėjui terminai ir tvarka; 9) komisinio mokesčio dydis, jei sutartyje tai numatoma; 10) sutarties keitimo ir nutraukimo tvarka.“

Pagrindinės bylos, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

Byloje C-80/21

- 23 E.K. ir S.K. yra vartotojai, 2006 m. ir 2008 m. sudarę su banku D.B.P. keturias hipoteka užtikrintos paskolos sutartis keturių būstų įsigijimo Lenkijoje išlaidoms finansuoti. Vienoje iš šių sutarčių, sudarytoje 2008 m. liepos 8 d. ir išreikštoje Šveicarijos frankais (CHF), buvo nustatyta 103 260 CHF (apie 100 561 EUR) suma, ji turėjo būti grąžinta per 360 mėnesių, t. y. iki 2038 m. rugpjūčio 4 d. (toliau – byloje C-80/21 nagrinėjama sutartis). Tai buvo paskola su kintamąja palūkanų norma, o pradinė metinė palūkanų norma buvo 3,80 %. Paskola turėjo būti grąžinama mokant pastovias mėnesines įmokas.
- 24 E.K. ir S.K. sutiko su „paskolos sąlygomis“, kuriose nustatytas paskolos išmokėjimas ir grąžinimas, taip pat įtrauktos sąlygos, susijusios su mokėjimo tvarka ir, konkrečiau kalbant, su konvertavimu į Šveicarijos frankus.
- 25 Pagal minėtas sąlygas, pirma, paskolos suma turėjo būti išmokama Lenkijos zlotais (PLN), o paskolos sumai konvertuoti bankas taikė D.B.P. „Valiutų kursų lentelėje“ paskelbtą Šveicarijos frankų supirkimo kursą, galiojantį paskolos sumos arba mėnesinės įmokos mokėjimo dieną. Antra, bankui sutikus paskola taip pat galėjo būti grąžinama Šveicarijos frankais arba kita valiuta. Trečia, jeigu paskolos gavėjas nesilaiko paskolos suteikimo sąlygų arba neatitinka kreditingumo, bankas gali nutraukti sutartį arba sumažinti suteikiamos paskolos sumą, jeigu ji nebuvo visa

išmokėta. Ketvirta, paskola turėjo būti gražinama pervedant bankui iš paskolos gavėjo banko sąskaitos sumą Lenkijos zlotais, atitinkančią einamąją mėnesinę įmoką Šveicarijos frankais, mokėtiną skolą ir kitus skolinius įsipareigojimus bankui Šveicarijos frankais, apskaičiuotus taikant „Valiutų kursų lentelėje“ paskelbtą Šveicarijos franko pardavimo kursą, kurį bankas taikė likus dviem darbo dienoms iki kiekvienos paskolos įmokos mokėjimo dienos.

- 26 Siekdami sudaryti byloje C-80/21 nagrinėjamą sutartį, E.K. ir S.K. susisiekė su banku nuotolinio ryšio priemonėmis, o daugumą paskolos dokumentų pasirašė E.K. ir S.K. paskirti atstovai, nesiderėdami su D.B.P. dėl nė vienos šios sutarties sąlygos. E.K. ir S.K. paprašė D.B.P. atsiųsti jiems elektroniniu paštu pasirašyti skirtą sutarties projektą, tačiau į šiuos prašymus nebuvo atsakyta, todėl sutartis byloje C-80/21 buvo pasirašyta E.K. ir S.K. vardu.
- 27 Manydami, kad byloje C-80/21 nagrinėjamoje sutartyje yra nesąžiningų sąlygų, E.K. ir S.K. kreipėsi į *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija) su prašymu priteisti iš D.B.P. 26 274,90 PLN (apie 5 716 EUR) sumą ir įstatyme nustatyto dydžio delspinigius už laikotarpį nuo 2018 m. liepos 30 d. iki mokėjimo dienos.
- 28 Vykstant procesui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, šis teismas informavo E.K. ir S.K. apie galimo sutarties panaikinimo byloje C-80/21 pasekmes. E.K. ir S.K. pareiškė, kad supranta šios sutarties pripažinimo negaliojančia teisinės ir finansinės pasekmes, jas priima ir sutinka, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šią sutartį panaikintų.
- 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Lenkijos jurisprudencijoje vyraujančią poziciją su konvertavimu susijusios sąlygos, be kita ko, sąlygos, susijusios su paskolos gavėjo galimybe gražinti paskolą Šveicarijos frankais ar kita valiuta bankui sutikus (toliau – konvertavimo sąlygos), yra neteisėtos. Vis dėlto daugelis nacionalinių teismų mano, kad konvertavimo sąlygos yra tik iš dalies nesąžiningos, visų pirma dėl to, kad pagal jas paskolos išmokėjimas ir gražinimas Šveicarijos frankais priklauso nuo aiškaus banko sutikimo, o, pripažinus jas negaliojančiomis, sutarties vykdymas netampa neįmanomas.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, pirma, kad jurisprudencijoje įtvirtinta praktika, pagal kurią galima panaikinti dalį konvertavimo sąlygų, pagal kurias paskola gali būti išmokama ir gražinama Šveicarijos frankais tik gavus banko sutikimą, kad paskolos gavėjas galėtų vykdyti šias operacijas Šveicarijos frankais be banko išankstinio leidimo, reiškia nesąžiningos sąlygos turinio pakeitimą, o tai prieštarauja Teisingumo Teismo jurisprudencijai.
- 31 Be to, minėtas teismas pažymi, kad tokia praktika, viena vertus, sumažina atgrasomąjį poveikį, atsirandantį dėl nesąžiningos sąlygos panaikinimo, nes ja tokias sąlygas nustačiusiai įmonei užtikrinama, kad blogiausiu atveju nacionalinis teismas padarys tokį pakeitimą, kuris leis toliau vykdyti sutartį, šiai įmonei nepatiriant jokių kitų neigiamų pasekmių. Kita vertus, pagal minėtą praktiką neužtikrinama vartotojų, kurie, remdamiesi sutarties turiniu, būtų priversti gražinti paskolą tik Lenkijos zlotais, išskyrus atvejus, kai bankas aiškiai sutinka gražinti paskolą Šveicarijos frankais, apsauga, kol nacionalinis teismas nenusprendžia kitaip.
- 32 Antra, priminęs *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) poziciją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat remiasi nacionaline jurisprudencija, pagal kurią, kai tik tam tikros sutarties sąlygos yra nesąžiningos, taigi vartotojui neprivalomos, jų panaikinimas nekliudo pakeisti kitų sutarties sąlygų taip, kad galiausiai sutartis galėtų būti vykdoma. Konkrečiau kalbant, nacionalinis teismas turi išaiškinti šalių valių ir laikyti, kad

paskolos suma buvo nustatyta ne Šveicarijos frankais, o Lenkijos zlotais. Tačiau, minėto teismo teigimu, ši jurisprudencija, iš esmės grindžiama Civilinio kodekso 65 straipsnio 2 dalimi, gali atrodyti prieštaraujanti Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniams. Iš tiesų esant situacijai, kai vartotojas sutiko su sutarties pripažinimu negaliojančia, tokia nacionalinė praktika, be kita ko, prieštarautų principui, draudžiančiam teismui keisti sutartį kitaip, nei pripažįstant nesąžiningas sąlygas negaliojančiomis.

- 33 Trečia, kadangi E.K. ir S.K. sutiko, kad byloje C-80/21 nagrinėjama sutartis būtų pripažinta negaliojančia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto trečiąjį sprendimo variantą. Pirma, nacionalinis teismas galėtų laikyti, kad visos konvertavimo sąlygos yra nesąžiningos sutarties sąlygos, kurios šalims nėra privalomos ir be kurių sutartis negalėtų galioti. Antra, jis galėtų konstatuoti, kad tokia sutartis, kurioje nėra būtinų nuostatų dėl paskolos grąžinimo ir lėšų išmokėjimo paskolos gavėjui taisyklių, prieštarauja įstatymui, taigi negalioja, todėl visi vykdant sutartį atlikti mokėjimai yra nepagrįsti ir gražintini. Tačiau minėtas teismas pažymi, kad toks sprendimas prieštarautų nacionalinių teismų pateiktam reikšmingų nacionalinių nuostatų išaiškinimui.
- 34 Tokiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad joms prieštarauja jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį teismas nesąžininga pripažįsta ne visą sutarties sąlygą, o tik tą jos dalį, dėl kurios ji yra nesąžininga, todėl ši sąlyga lieka iš dalies veiksminga?
 2. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad joms prieštarauja jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį teismas, konstatavęs, kad sutarties sąlyga, be kurios sutartis negalėtų galioti, yra nesąžininga, gali pakeisti likusią sutarties dalį aiškindamas šalių valios pareiškimus, kad būtų išvengta sutarties, kuri yra naudinga vartotojui, panaikinimo?“

Byla C-81/21

- 35 2009 m. vasario 3 d. du vartotojai B.S. ir W. S. sudarė su banku M. 340 000 PLN (apie 73 971 EUR) dydžio hipoteka užtikrintos paskolos, skirtos fiziniams asmenims ir indeksuotos Šveicarijos franko kursu, sutartį būstui įsigyti (toliau – byloje C-81/21 nagrinėjama sutartis). Paskolos grąžinimo laikotarpis buvo 360 mėnesių, mokant nuo 2009 m. vasario 3 d. iki 2039 m. vasario 12 d., o paskola turėjo būti grąžinama mokant pastovias mėnesines įmokas. Tai buvo paskola su kintamąja palūkanų norma. Mėnesinės įmokos turėjo būti mokamos Lenkijos zlotais, konvertuotais pagal banko „Valiutų kursų lentelėje“ paskelbtą Šveicarijos frankų pardavimo kursą. Iš anksto grąžinant visą paskolą arba mėnesinę įmoką, taip pat grąžinant didesnę sumą nei viena mėnesinė įmoka, grąžintina suma konvertuojama pagal banko „Valiutų kursų lentelėje“ paskelbtą Šveicarijos frankų pardavimo kursą, galiojusį paskolos grąžinimo dieną ir laiku.
- 36 2012 m. vasario 18 d. šalys sudarė byloje C-81/21 nagrinėjamos sutarties priedą, pagal kurį B.S. ir W.S. buvo leista gražinti mėnesines paskolos įmokas tiesiogiai Šveicarijos frankais.

- 37 Manydami, kad byloje C-81/21 nagrinėjamoje sutartyje yra nesąžiningų sąlygų, 2020 m. liepos 23 d. B.S. ir W.S. kreipėsi į *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija) su prašymu priteisti iš M. 37 866,11 PLN (apie 8 238 EUR) ir 5 358,10 CHF (apie 5 215 EUR) sumą ir įstatyme nustatyto dydžio delspinigių, taip pat permokėtą paskolos dalį ir paskolos draudimo įmoką.
- 38 Nuo 2010 m. birželio 1 d. iki 2020 m. sausio 12 d. B.S. ir W.S., grąžindami paskolą, sumokėjo M. sumą, lygią 219 169,44 PLN (apie 47 683 EUR). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, jei būtų manoma, kad tam tikros byloje C-81/21 nagrinėjamos sutarties sąlygos nėra privalomos B.S. ir W.S., o kitos sutarties nuostatos lieka galioti, tai per šį laikotarpį atliktų mokėjimų bendra suma būtų mažesnė nei 43 749,97 PLN (apie 9 518 EUR). Be to, jei grąžinant paskolą būtų taikytas ne M. nurodytas, o Lenkijos nacionalinio banko nustatytas vidutinis valiutos keitimo kursas, B. S. ir W.S. sumokėta suma būtų 2 813,45 PLN (apie 611 EUR) ir 2 369,79 CHF (apie 2 306 EUR) mažesnė nei per tą laikotarpį faktiškai sumokėtų mėnesinių įmokų suma.
- 39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad pagal beveik suformuotą Lenkijos jurisprudenciją konvertavimo sąlygos, kurios nustatytos standartinėse sutartyse ir dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, laikomos neteisėtomis pagal Civilinio kodekso 385¹ straipsnio 1 dalį. Vis dėlto jo nagrinėjamas ginčas susijęs su tokio konstatavimo pasekmėmis.
- 40 Šiuo klausimu tas teismas pažymi, kad ankstesnėje nacionalinėje jurisprudencijoje dažnai buvo manoma, jog konvertavimo sąlygų netaikymas vartotojui lemia tik pagrindinės sumos ir mėnesinių įmokų konvertavimą pagal kitą nei banko, kuriam pareikštas ieškinys, valiutos keitimo kursą. Vis dėlto 2019 m. spalio 3 d. Sprendime *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti pašalinti sutarties spragas, kurias lėmė joje esančių nesąžiningų sąlygų panaikinimas, remiantis ne dispozityviomis nuostatomis arba sutarties šalių bendru sutarimu taikomomis nuostatomis, o vien bendro pobūdžio nacionalinėmis nuostatomis, numatančiomis, kad teisės akto poveikis, be kita ko, papildomas teisingumo principo ar nusistovėjusių papročių poveikiu.
- 41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Lenkijos jurisprudencijoje vyrauja dvi priešingos nuomonės. Pagal pirmąją nuomonę užsienio valiuta indeksuota paskolos sutartis, panaikinus konvertavimo sąlygas, turi būti laikoma Lenkijos zlotais išreikšta paskolos sutartimi. Remiantis antrąja nuomone, panaikinus tokias sąlygas visa sutartis tampa niekinė. Vis dėlto jis primena, kad tada, kai jau galiojo nauja Civilinio kodekso 358 straipsnio redakcija, atsirado trečioji galimybė, pagal kurią konstatavimas, kad konvertavimo sąlygos yra nesąžiningos, nebūtinai reiškia, kad visas nagrinėjamas indeksavimo mechanizmas yra ginčytinas, todėl neteisėtomis pripažintos sąlygos panaikinamos, nes jų turinys yra neteisėtas. Taigi pripažinus, kad konvertavimo sąlygos yra nesąžiningos, gali būti panaikinta visa sutartis arba panaikinta dalis jos sąlygų, jeigu be nesąžiningų sąlygų sutartis galėtų būti palikta tokios redakcijos, kurios norėjo sutarties šalys.
- 42 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į reikšmingą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, mano, kad tuo atveju, kai nacionalinis teismas tvirtina, jog sąlyga nesąžininga, jis turi konstatuoti, kad ši sąlyga nuo pat pradžių ir visa nėra privaloma vartotojui. Tada jis turėtų išnagrinėti, ar sutartis gali būti įvykdyta be neteisėtos sąlygos. Jei taip, minėtas teismas turėtų tik nuspręsti, kad sutartis lieka galioti be nesąžiningų sąlygų, ir klausimo dėl dispozityvios nacionalinės teisės nuostatos taikymo nekiltų. Tačiau jei tas teismas nuspręstų, kad sutartis negali egzistuoti be neteisėtos sąlygos, todėl ji turi būti panaikinta, jis turėtų išnagrinėti, ar

dėl šio panaikinimo nukenčia vartotojas. Jei taip nėra arba jei vartotojas sutinka, kad sutartis būtų panaikinta, nacionalinis teismas visą sutartį turėtų pripažinti negaliojančia ir negalėtų jos papildyti dispozityvia nacionalinės teisės nuostata.

- 43 Šiuo atveju B.S. ir W. S., pareiškę, kad supranta teises ir finansines byloje C-81/21 nagrinėjamos sutarties negaliojimo pasekmes ir su jomis sutinka, prašo – jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad byloje C-81/21 nagrinėjama sutartis gali likti galioti be konvertavimo sąlygos, – grąžinti permokėtą mėnesinių įmokų dalį. Tačiau jei šis teismas nuspręstų, kad byloje C-81/21 nagrinėjama sutartis negali likti galioti be konvertavimo sąlygos, jie prašo grąžinti visas sumokėtas mėnesines įmokas. Atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo jurisprudencijoje įtvirtintus principus ir į B.S. ir W.S. pareikšto reikalavimo apimtį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jis iš tiesų privalo pasirinkti vieną iš šių dviejų sprendimo variantų ir negali remtis dispozityvia nacionalinės teisės nuostata, nes taip gali pažeisti Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį. Tačiau šios dvi galimybės, atrodo, prieštarauja sprendimui, kurį nacionaliniai teismai pasiūlė po to, kai 2009 m. sausio 24 d., t. y. po sutarties sudarymo byloje C-81/21, įsigaliojo nauja Civilinio kodekso 358 straipsnio redakcija.
- 44 Tokiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad joms prieštarauja jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį teismas, pripažinęs sutarties sąlygą nesąžininga, tačiau nelemiančia sutarties pripažinimo negaliojančia, gali papildyti šią sutartį dispozityvia nacionalinės teisės nuostata?
 2. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad joms prieštarauja jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį teismas, pripažinęs sutarties sąlygą nesąžininga ir lemiančia sutarties negaliojimą, gali papildyti sutarties turinį dispozityvia nacionalinės teisės nuostata, kad būtų išvengta sutarties pripažinimo negaliojančia, nors vartotojas sutinka, kad ji būtų pripažinta negaliojančia?“

Byla C-82/21

- 45 2006 m. rugpjūčio 4 d. du vartotojai B.S. ir Ł.S. sudarė su banku M. 600 000 PLN (maždaug 130 445 EUR) dydžio hipoteka užtikrintos paskolos, skirtos fiziniams asmenims ir indeksuotos Šveicarijos franko kursu, sutartį būstui įsigyti (toliau – byloje C-82/21 nagrinėjama sutartis). Paskolos grąžinimo laikotarpis buvo 360 mėnesių, mokant nuo 2006 m. rugpjūčio 8 d. iki 2036 m. rugpjūčio 5 d. Paskola turėjo būti grąžinama mokant proporcingai mažėjančias mėnesines įmokas ir taikant kintamąją palūkanų normą. Šiuo atveju mėnesinės įmokos turėjo būti sumokėtos Lenkijos zlotais, konvertuotais pagal mokėjimo dieną galiojusioje M. „Valiutų kursų lentelėje“ paskelbtą Šveicarijos frankų pardavimo kursą. Taip pat buvo numatyta, kad, iš anksto grąžinant visą paskolą arba mėnesinę įmoką ar didesnę sumą nei viena mėnesinė įmoka, grąžintina suma konvertuojama pagal toje pačioje lentelėje paskelbtą Šveicarijos frankų pardavimo kursą.
- 46 2008 m. gruodžio 8 d. B.S. ir Ł.S. sudarė sutarties priedą byloje C-82/21; jame palūkanų norma buvo apibrėžta kaip vadinamoji „LIBOR 3M“ palūkanų norma, padidinta fiksuota 0,57 % dydžio banko marža visam paskolos laikotarpiui.

- 47 Manydami, kad byloje C-82/21 nagrinėjamoje sutartyje yra nesažiningų sąlygų, visų pirma dėl to, kad joje numatyta visą paskolos sumą ir įmokas konvertuoti pagal Šveicarijos franko kursą ir leisti M. keisti paskolos palūkanų normą, B. S. ir Ł. S. kreipėsi į *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) su ieškiniu dėl 74 414,52 PLN (apie 16 285 EUR) grąžinimo ir įstatyme nustatytų delspinigių, skaičiuojamų nuo 2019 m. liepos 30 d. iki mokėjimo dienos. Be to, B.S. ir Ł.S. teigia, kad, jei visa byloje C-82/21 nagrinėjama paskolos sutartis būtų pripažinta negaliojančia, o to pasekmes jie supranta ir priima, M. turėtų jiems grąžinti visas mėnesines paskolos įmokas, ir tokiu atveju prašo priteisti iš M. 72 136,01 PLN (apie 15 787 EUR) sumą, atitinkančią visas mėnesines įmokas, sumokėtas nuo 2006 m. spalio 5 d. iki 2010 m. kovo 5 d.
- 48 Remdamasis nacionaline jurisprudencija, pagal kurią tokio paties pobūdžio paskolos sutarties sąlygos, kurias ginčija B.S ir Ł.S., yra neteisėtos ir dėl jų visa sutartis turi būti pripažinta negaliojančia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketina panaikinti byloje C-82/21 nagrinėjamą sutartį. Vis dėlto tokios sutarties panaikinimas galėtų *ex tunc*, todėl visos ją vykdant sumokėtos sumos turėtų būti grąžinamos pagal Civilinio kodekso 405 straipsnį, siejamą su šio kodekso 410 straipsnio 1 dalimi. Vis dėlto M. daro nuorodą į B.S. ir Ł.S. ieškinio senaties terminą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, kadangi šiuo atveju šių šalių ieškinys grindžiamas turtiniu reikalavimu, jis iš tiesų privalo išnagrinėti, ar šio ieškinio senaties terminas nėra visiškai ar iš dalies pasibaigęs pagal bendrąją skolinių reikalavimų senaties termino taisyklę, pagal kurią reikalavimams, atsiradusiems iki 2018 m. liepos 9 d., taikomas dešimties metų senaties terminas.
- 49 Šiuo klausimu tas teismas mano, kad esminis klausimas vertinant M. nurodytos senaties termino pagrįstumą yra tokio ieškinio dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo senaties termino pradžios nustatymas. Pagal Lenkijos teismų jurisprudenciją, suformuotą remiantis Civilinio kodekso 120 straipsnio 1 dalimi, šis pradžios momentas atitinka nepagrįstai gautos naudos suteikimo dieną. Šiuo klausimu momentas, kai paslaugos teikėjas sužinojo, kad paslauga yra nepagrįsta, ir momentas, kai jis iš tikrųjų kreipėsi į skolininką su prašymu grąžinti, neturi reikšmės nustatant minėtą termino pradžią. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad šie argumentai taip pat taikytini ginčams dėl pagal sutarties sąlygas nepagrįstai gautų sumų grąžinimo, kai šalis nežinojo apie šių sąlygų pripažinimą negaliojančiomis.
- 50 Vis dėlto dėl minėtų argumentų, taikomų B.S. ir Ł.S. ieškiniai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų nuspręsti, kad teisės grąžinti kiekvieną mėnesinę įmoką, sumokėtą likus daugiau kaip dešimčiai metų iki šių šalių ieškinio dėl tokio grąžinimo pateikimo dienos, t. y. iki 2009 m. rugpjūčio 7 d., senaties terminas yra suėjęs. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar toks sprendimas būtų suderinamas su Direktyva 93/13.
- 51 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, toks Civilinio kodekso 120 straipsnio 1 dalies aiškinimas nesuderinamas su veiksmingumo principu, nes pagal jį draudžiama ieškiniai dėl restitucijos taikyti terminą, kuris pradedamas skaičiuoti neatsižvelgiant į tai, ar tą dieną vartotojas žinojo arba galėjo pagrįstai žinoti, kad tos sutarties sąlyga, kuria jis remiasi grįsdamas savo ieškinį dėl restitucijos, yra nesažininga. Dėl tokio aiškinimo šio vartotojo teisių, suteiktų pagal Direktyvą 93/13, įgyvendinimas taptų pernelyg sudėtingas.
- 52 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, vartotojo teisės į sumos grąžinimą senaties terminas nepradedamas skaičiuoti tol, kol vartotojas nežino apie nesažiningą sutarties sąlygą, arba bent jau iki to momento, kai vartotojas pagrįstai turėjo apie tai sužinoti,

todėl siauras Civilinio kodekso 120 straipsnio 1 dalies aiškinimas neatitinka Direktyvos 93/13 reikalavimų. Jis priduria, kad kitomis nacionalinės teisės nuostatomis negalima panaikinti tokio siauro aiškinimo.

- 53 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nacionalinėje jurisprudencijoje ir doktrinoje teigiama, jog sutarties panaikinimo atveju banko teisė reikalauti nedelsiant grąžinti paskolos sumą atsiranda tik nuo to momento, kai paskolos gavėjas galutinai nusprendžia pripažinti paskolos sutarties panaikinimo pasekmes. Tai reikštų, kad turėtų būti laikoma, jog faktiškai vartotojo teisei į nepagrįstos naudos, gautos pagal negaliojančią paskolos sutartį, grąžinimą bent iš dalies yra suėjęs senaties terminas, o analogiškai banko teisei paprastai nėra senaties termino. Tokia situacija būtų ypač nepalanki vartotojams, nesuteiktų Direktyvoje 93/13 numatytų būtinų garantijų ir pažeistų lygiavertiškumo principą.
- 54 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, šis principas taip pat pažeidžiamas, nes vartotojo teisės į nepagrįstai gautos naudos grąžinimą senaties terminas pagal Sąjungos teisės aktus pradedamas skaičiuoti anksčiau nei tuo atveju, jei jis būtų pasinaudojęs panašia teise pagal nacionalinės deliktinės atsakomybės nuostatas. Pastaruoju atveju pagal Civilinio kodekso 442¹ straipsnio 1 dalį senaties terminas gali būti pradedamas skaičiuoti tik nuo to momento, kai nukentėjęs asmuo sužinojo apie žalą ir ją privalančio atlyginti asmens tapatybę.
- 55 Tokiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, taip pat lygiavertiškumo, veiksmingumo ir teisinio saugumo principai turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja teismo pateikiamas nacionalinės teisės nuostatų išaiškinimas, pagal kurį vartotojo ieškiniui dėl sumų, nepagrįstai sumokėtų remiantis vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytoje sutartyje esančia nesąžininga sąlyga, grąžinimo nustatomas dešimties metų senaties terminas, pradedamas skaičiuoti nuo kiekvieno vartotojo atlikto mokėjimo dienos, net ir tada, kai vartotojas nežinojo apie nesąžiningą tos sąlygos pobūdį?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 56 2021 m. balandžio 14 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-80/21–C-82/21 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo byloje C-80/21

- 57 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas gali pripažinti nesąžininga ne visą vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą, o tik tas jos dalis, kurios daro ją nesąžiningą, todėl panaikinus šias dalis ši sąlyga iš dalies lieka galioti.

- 58 Siekiant atsakyti į šį klausimą pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniai teismai turi netaikyti nesąžiningų sąlygų, kad jos nesukeltų privalomų pasekmių vartotojui, nebent vartotojas tam prieštarauja (2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 52 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 59 Be to, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pažymėta, kad, jei pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą nacionalinis teismas pripažįsta negaliojančia, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiama nacionaliniam teismui papildyti šią sutartį, pakeičiant tos sąlygos turinį (2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 53 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 60 Jei nacionaliniam teismui būtų leidžiama keisti tokioje sutartyje įtvirtintų nesąžiningų sąlygų turinį, tokia galimybė galėtų kliudyti siekti Direktyvos 93/13 7 straipsnyje nurodyto ilgalaikio tikslo. Ši galimybė padėtų panaikinti atgrasomąjį poveikį, kurį pardavėjams ar tiekėjams sukuria visiškas tokių nesąžiningų sąlygų netaikymas vartotojui, nes jie vis dar būtų linkę naudoti tas sąlygas, žinodami, kad, net jas pripažinus negaliojančiomis, sutartis tiek, kiek būtina, galėtų būti pakeista nacionalinio teismo, ir taip būtų užtikrinti šių pardavėjų ar tiekėjų interesai (2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 54 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 61 Nagrinėjamu atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ta konvertavimo sąlygų dalis, kuri pagal Lenkijos jurisprudenciją yra nesąžininga, susijusi su banko sutikimu dėl paskolos išmokėjimo ir grąžinimo Šveicarijos frankais.
- 62 Tiesa, šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nacionaliniam teismui nedraudžiama panaikinti tik nesąžiningo pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygos aspekto, jei šia direktyva siekiamas atgrasomasis tikslas yra užtikrinamas nacionalinės teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis tokios sąlygos naudojimą, su sąlyga, kad šis aspektas yra atskiras sutartinis įpareigojimas, kurio nesąžiningas pobūdis gali būti nagrinėjamas atskirai. Tačiau šiomis nuostatomis nacionaliniam teismui draudžiama panaikinti tik nesąžiningą pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygos aspektą, jei dėl tokio panaikinimo minėtos sąlygos turinys būtų pakeistas, darant poveikį jos esmei (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 80 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 63 Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje nėra nieko, kas rodytų, kad egzistuoja nacionalinės nuostatos, reglamentuojančios konvertavimo sąlygos taikymą ir padedančios užtikrinti Direktyva 93/13 siekiamą atgrasomąjį poveikį, arba kad nesąžininga konvertavimo sąlygos dalis yra atskira sutartinė prievolė, todėl šios dalies panaikinimas nepadarytų įtakos minėtos sąlygos pakeitimui, darydamas poveikį jos esmei. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar įvykdytos šio sprendimo ankstesniame punkte nurodytoje jurisprudencijoje nustatytos sąlygos.
- 64 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas gali pripažinti nesąžininga ne visą vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą, o tik šios sąlygos dalis, kurios daro ją nesąžiningą, todėl panaikinus tas dalis ši sąlyga iš

dalies lieka galioti, jeigu toks panaikinimas reikštų šios sąlygos turinio pakeitimą ir dėl to būtų daromas poveikis jos esmei, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl pirmojo klausimo byloje C-81/21

- 65 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, tačiau nelemiančia visos sutarties negaliojimo, gali pakeisti šią sąlygą dispozityvia nacionalinės teisės nuostata.
- 66 Būtina priminti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi, visų pirma jos sakinio antra dalimi, siekiama ne panaikinti visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų, bet formalią pusiausvyrą tarp kontrahentų teisių ir pareigų pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti kontrahentų lygybę, pažymint, kad atitinkama sutartis iš principo turi būti vykdoma be jokio kito pakeitimo, išskyrus pakeitimus, susijusius su nesąžiningų sąlygų panaikinimu. Jei pastaroji sąlyga tenkinama, nagrinėjama sutartis pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį gali būti toliau taikoma, jei, remiantis vidaus teisės normomis, toks sutarties tolesnis vykdymas be nesąžiningų sąlygų yra teisiškai įmanomas, o tai reikia objektyviai patikrinti (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 39 punktas).
- 67 Išimtinė galimybė negaliojančia pripažintą nesąžiningą sąlygą pakeisti dispozityvia nacionaline nuostata yra tik tuo atveju, jei dėl minėtos nesąžiningos sąlygos panaikinimo nacionalinis teismas turėtų visą sutartį pripažinti negaliojančia, o tai vartotojui sukeltų ypač žalingų pasekmių, todėl jam tai būtų labai nepalanku (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 68 Taigi, kai sutartis gali toliau galioti panaikinus nesąžiningas sąlygas, nacionalinis teismas negali pakeisti šių sąlygų dispozityvia nacionaline nuostata.
- 69 Darytina išvada, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, tačiau nelemiančia visos sutarties negaliojimo, gali pakeisti šią sąlygą dispozityvia nacionalinės teisės nuostata.

Dėl antrojo klausimo byloje C-80/21 ir antrojo klausimo byloje C-81/21

- 70 Šiais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs negaliojančia vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytoje sutartyje esančią sąlygą nesąžininga, dėl kurios visa ši sutartis tampa negaliojanti, gali pakeisti minėtą negaliojančia pripažintą sąlygą arba aiškindamas šalių valios pareiškimus, kad būtų išvengta minėtos sutarties panaikinimo, arba negaliojančia pripažintai nesąžiningai sąlygai taikydamas dispozityvią nacionalinės teisės nuostatą, net jei vartotojas buvo informuotas apie tos pačios sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmes ir su jomis sutiko.

- 71 Pirma, reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 67 punkto, išimtinė galimybė nesąžininga pripažintą sąlygą pakeisti dispozityvia nacionaline nuostata taikoma tik tais atvejais, kai dėl šios nesąžiningos sąlygos panaikinimo teismas būtų priverstas pripažinti negaliojančia visą sutartį, o tai vartotojui sukeltų ypač neigiamų pasekmių, todėl jam tai būtų labai nepalanku.
- 72 Antra, reikia pažymėti, kad ši pakeitimo galimybė, vertintina kaip bendrosios taisyklės, pagal kurią atitinkama sutartis lieka privaloma šalims tik tuo atveju, jeigu ji gali būti toliau vykdoma be joje esančių nesąžiningų sąlygų, išimtis, yra taikoma tik dispozityvioms arba atitinkamos sutarties šalių bendru sutarimu taikomoms vidaus teisės nuostatomis ir grindžiama, be kita ko, aplinkybe, kad tokiose nuostatose negali būti nesąžiningų sąlygų (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dubziak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 59 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 73 Trečia, kalbant apie svarbą, kuri turi būti teikiama Direktyvoje 93/13 numatyta vartotojo šiuo klausimu išreikštai valiai, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas, vertindamas nacionalinio teismo pareigą panaikinti (prireikus *ex officio*) nesąžiningas sąlygas pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, nurodė, kad minėtas teismas neprivalo netaikyti nagrinėjamos sąlygos, jei šio teismo informuotas vartotojas neketina remtis tuo, kad sąlyga yra nesąžininga ir neprivaloma, taip duodamas laisvą ir pakankamai informaciją pagrįstą sutikimą dėl nagrinėjamos sąlygos taikymo (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dubziak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 74 Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad, pirma, 2014 m. balandžio 30 d. Sprendime *Kásler et Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) nurodytos pasekmės vartotojo padėčiai, kurių kyla dėl visos sutarties pripažinimo negaliojančia, turi būti vertinamos atsižvelgiant į ginčo atsiradimo metu esamas arba numatomas aplinkybes ir, antra, atliekant tokį vertinimą lemiamą reikšmę turi vartotojo šiuo klausimu išreikšta valia (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dubziak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 56 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija). Vis dėlto tokia išreikšta valia negali būti viršesnė už teismo, į kurį kreiptasi, suverenias galias vertinti, ar atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose numatytų priemonių įgyvendinimas prireikus iš tikrųjų leidžia atkurti teisinę ir faktinę situaciją, kurioje būtų vartotojas, jei nebūtų šios nesąžiningos sąlygos (šiuo klausimu žr. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *OTP Jelzálogbank ir kt.*, C-932/19, EU:C:2021:673, 50 punktą).
- 75 Nagrinėjamu atveju, pirma, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad tiek E.K. ir S.K. byloje C-80/20, tiek B.S. ir W.S. byloje C-81/21 buvo informuoti apie pasekmes, susijusias su visišku paskolos sutarčių panaikinimu, ir kad šios šalys pritarė tokiam panaikinimui.
- 76 Antra, su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad egzistuoja dispozityvios Lenkijos teisės nuostatos, kuriomis siekiama pakeisti panaikintas nesąžiningas sąlygas. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo *a priori* klausia dėl galimybės panaikintas nesąžiningas sąlygas pakeisti bendro pobūdžio nacionalinės teisės nuostatomis, kurios nėra skirtos konkrečiai taikyti pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytoms sutartims.
- 77 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama pašalinti sutarties spragas, kurias lėmė joje esančių nesąžiningų sąlygų panaikinimas, remiantis ne dispozityviomis nuostatomis arba sutarties šalių bendru sutarimu taikomomis nuostatomis, o vien bendro pobūdžio nacionalinėmis nuostatomis (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dubziak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 62 punktą).

- 78 Bet kuriuo atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 75 punkto, nagrinėjamu atveju pagrindinėse bylose aptariami vartotojai buvo informuoti apie pasekmes, susijusias su visišku jų sudarytų paskolos sutarčių panaikinimu, ir su jomis sutiko. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į lemiamą vartotojų valios pobūdį, apie kurį priminta šio sprendimo 74 punkte, neatrodo, kad sąlyga, pagal kurią dėl visos sutarties panaikinimo atitinkami vartotojai patirtų ypač neigiamų pasekmių ir kuri būtina tam, kad nacionalinis teismas leistų negaliojančia pripažintą nesąžiningą sąlygą pakeisti dispozityvia vidaus teisės nuostata, buvo įvykdyta. Vis dėlto tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 79 Kalbant apie galimybę negaliojančia pripažintą nesąžiningą sąlygą pakeisti teismo išaiškinimu, pažymėtina, kad toks aiškinimas negalimas.
- 80 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad nacionaliniai teismai privalo tik neleisti taikyti nesąžiningos sutarties sąlygos tam, kad ji nesukeltų privalomų pasekmių vartotojui, ir jie neturi teisės keisti jos turinio. Iš tiesų ši sutartis iš esmės turi išlikti be jokių kitų pakeitimų, išskyrus tuos, kurių atsiranda dėl nesąžiningų sąlygų panaikinimo, kiek pagal vidaus teisės normas toks sutarties tęstinumas yra teisiškai įmanomas (šiuo klausimu žr. 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 65 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 81 Kiek tai susiję su galimybe palikti galioti sutartį, kuri negali likti galioti panaikinus nesąžiningą sąlygą, nepaisant to, kad atitinkamas vartotojas sutiko ją pripažinti negaliojančia, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, pirma, kad pagal Direktyvą 93/13 draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos būtų nagrinėjamam teismui neleidžiama patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo sutarties sąlygos nesąžiningumu, jeigu jis pripažino, kad ši sąlyga yra nesąžininga ir kad sutartis negali galioti be šios sąlygos (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 56 punktą).
- 82 Antra, Teisingumo Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pagal šią direktyvą valstybei narei nedraudžiama, laikantis Sąjungos teisės, nustatyti, kad pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaryta sutartis, kurioje yra viena ar kelios nesąžiningos sąlygos, būtų visa panaikinta, jei taip užtikrinama geresnė vartotojo apsauga (2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 35 punktas).
- 83 Iš šios jurisprudencijos matyti, kad nacionalinis teismas neturi teisės keisti negaliojančia pripažintos nesąžiningos sąlygos turinio, siekdamas palikti galioti sutartį, kuri negali likti galioti panaikinus minėtą sąlygą, kai atitinkamas vartotojas buvo informuotas apie sutarties panaikinimo pasekmes ir sutiko su šio sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmėmis.
- 84 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs negaliojančia vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytoje sutartyje esančią sąlygą nesąžiningą, dėl kurios visa ši sutartis tampa negaliojanti, gali pakeisti minėtą negaliojančia pripažintą sąlygą arba aiškindamas šalių valios pareiškimus, kad būtų išvengta minėtos sutarties panaikinimo, arba negaliojančia pripažintai nesąžiningai sąlygai taikydamas dispozityvią nacionalinės teisės nuostatą, net jei vartotojas buvo informuotas apie tos pačios sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmes ir su jomis sutiko.

Dėl vienintelio klausimo byloje C-82/21

- 85 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 93/13, siejama su veiksmingumo principu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią dešimties metų ieškinio senaties terminas, per kurį vartotojas turi teisę susigrąžinti sumas, kurios pardavėjui ar tiekėjui buvo nepagrįstai sumokėtos vykdant paskolos sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą, pradedamas skaičiuoti nuo šio vartotojo atlikto kiekvieno mokėjimo dienos, nors tą dieną jis negalėjo pats įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumo arba nežinojo, kad ši sąlyga yra nesąžininga, nepaisant to, kad šioje sutartyje nustatyta paskolos grąžinimo trukmė, šiuo atveju – trisdešimt metų, buvo gerokai ilgesnė nei teisės aktuose nustatytas dešimties metų senaties terminas.
- 86 Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, nesant specialių Sąjungos teisės normų atitinkamoje srityje, Direktyvoje 93/13 numatyta vartotojų apsaugos įgyvendinimo tvarka, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi būti nustatyta jų nacionalinės teisės sistemoje. Vis dėlto ši tvarka turi būti ne mažiau palanki nei panašias vidaus situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas) ir ji neturi būti tokia, kad dėl jos būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teisės suteiktas teises (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 27 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 87 Dėl veiksmingumo principo reikia priminti, kad kiekvienas atvejis, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga taikyti Sąjungos teisę, turi būti vertinamas atsižvelgiant į šios nuostatos vietą visame įvairiose nacionalinėse institucijose vykstančiame procese, pačią proceso eigą ir jo ypatumus. Turint tai omenyje, prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą (2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 28 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 88 Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad valstybių narių pareiga užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių veiksmingumą reiškia, be kita ko, kiek tai susiję su iš Direktyvos 93/13 kylančiomis teisėmis, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, taip pat įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, kuris taikomas ir apibrėžiant procesines taisykles, susijusias su tokiomis teisėmis grindžiamais ieškiniais (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 29 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 89 Dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamo senaties termino ypatybių analizės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ji turi būti susijusi su tokio termino trukme ir jo taikymo tvarka, įskaitant tvarką, pagal kurią pradedamas skaičiuoti šis terminas (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 30 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 90 Kai Teisingumo Teismas nusprendė, kad vartotojo ieškiniui, pareikštam siekiant pripažinti jo su pardavėju ar tiekėju sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, joks senaties terminas negali būti taikomas (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 38 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), jis patikslino, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiamos nacionalinės

- teisės nuostatos, pagal kurias yra taikomas senaties terminas tokio vartotojo ieškiniui dėl šio konstatavimo restitucinių pasekmių pareikšti, jei laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 91 Taigi darytina išvada, kad senaties termino taikymas vartotojų pareikštiems ieškiniams grąžinti sumas, siekiant apginti iš Direktyvos 93/13 kylančias savo teises, savaime neprieštarauja veiksmingumo principui, jeigu dėl jo taikymo šioje direktyvoje suteiktų teisių įgyvendinimas netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 92 Dėl senaties termino, taikomo vartotojo ieškiniui grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas (dėl nesąžiningų sąlygų, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 93/13), trukmės reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę spręsti dėl trejų ir penkerių metų senaties terminų, trumpesnių nei pagrindinėse bylose nagrinėjamų (taikomų ieškiniams, kuriais siekiama užtikrinti restitucines sutarties sąlygos pripažinimo nesąžiningą pasekmes), atitiktis veiksmingumo principui. Jei šie terminai yra nustatyti ir iš anksto žinomi, jų iš esmės pakanka, kad atitinkamas vartotojas galėtų parengti ir pareikšti veiksmingą ieškinį. Taigi trejų–penkerių metų senaties terminai patys savaime nėra nesuderinami su veiksmingumo principu (žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 41 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 93 Vadinas, reikia pripažinti, kad dėl dešimties metų senaties termino (kaip antai nagrinėjamo pagrindinėse bylose), taikomo vartotojo pareikštam ieškiniui grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas (dėl nesąžiningų sąlygų, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 93/13), jeigu jis yra nustatytas ir iš anksto žinomas, pasinaudoti Direktyvoje 93/13 numatytais teisėmis netampa praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga. Tokio laikotarpio iš esmės pakanka, kad vartotojas galėtų parengti ir pareikšti veiksmingą ieškinį, siekdamas apginti iš šios direktyvos kylančias teises, visų pirma ieškinius grąžinti sumas (dėl nesąžiningos sutarties sąlygos).
- 94 Vis dėlto reikia atsižvelgti į tai, kad, palyginti su pardavėju ar tiekėju, vartotojo padėtis yra mažiau palanki tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl turimos informacijos lygio, dėl to jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytais sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui. Taip pat svarbu priminti, kad vartotojai gali nežinoti apie hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumą arba nesuvokti iš Direktyvos 93/13 kylančių savo teisių apimties (2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 95 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tokios paskolos sutartys, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, paprastai vykdomos ilgą laikotarpį, todėl, jeigu įvykis, nuo kurio skaičiuojamas dešimties metų senaties terminas, yra bet koks paskolos gavėjo atliekamas mokėjimas, gali būti, kad bent dėl dalies atliktų mokėjimų senatis bus suėjusi prieš įvykdant šią sutartį, todėl pagal tokį senaties režimą vartotojams gali būti sistemingai nesuteikiama galimybė reikalauti grąžinti mokėjimus, atliktus pagal minėtai direktyvai prieštaraujančias sutarties sąlygas (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 63 punktą).

- 96 Taigi, kalbant apie pagrindinėje byloje nagrinėjamo senaties termino eigos pradžią, yra nemaža rizika, kad, atsižvelgiant į tai, kaip šis terminas nustatytas nacionalinėje jurisprudencijoje, vartotojas gali nesugebėti veiksmingai pasinaudoti pagal Direktyvą 93/13 suteiktomis savo teisėmis.
- 97 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo pateiktos informacijos matyti, kad šis dešimties metų senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo atitinkamo vartotojo atlikto kiekvieno mokėjimo dienos, net jei jis tuo momentu negalėjo įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumo arba nežinojo apie šios sąlygos nesąžiningą pobūdį, nepaisant to, kad šioje sutartyje nustatyta paskolos grąžinimo trukmė, šiuo atveju – trisdešimt metų, buvo gerokai ilgesnė nei teisės aktuose nustatytas dešimties metų senaties terminas.
- 98 Pažymėtina, kad senaties terminas gali būti suderinamas su veiksmingumo principu tik tuo atveju, jei vartotojas turėjo galimybę sužinoti apie savo teises iki termino pradžios arba pabaigos (2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 99 Taigi tokio dešimties metų senaties termino, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, taikymas vartotojo pareikštam ieškiniui grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas (dėl su pardavėju ar tiekėju sudarytoje paskolos sutartyje esančios nesąžiningos sąlygos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 93/13), šį terminą pradedant skaičiuoti nuo kiekvieno šio vartotojo atlikto mokėjimo dienos, net jei jis tuo momentu negalėjo įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumo arba nežinojo apie šios sąlygos nesąžiningą pobūdį, nepaisant to, kad šioje sutartyje nustatyta paskolos grąžinimo trukmė, šiuo atveju – trisdešimt metų, buvo gerokai ilgesnė nei teisės aktuose nustatytas dešimties metų senaties terminas, negali užtikrinti minėtam vartotojui veiksmingos apsaugos. Todėl dėl tokio termino tampa pernelyg sunku naudotis teisėmis, kurias šis vartotojas turi pagal Direktyvą 93/13, todėl pažeidžiamas veiksmingumo principas.
- 100 Darytina išvada, kad Direktyva 93/13, siejama su veiksmingumo principu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią dešimties metų ieškinio senaties terminas, per kurį vartotojas turi teisę susigrąžinti sumas, kurios pardavėjui ar tiekėjui buvo nepagrįstai sumokėtos vykdant paskolos sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą, pradedamas skaičiuoti nuo šio vartotojo atlikto kiekvieno mokėjimo dienos, nors tą dieną jis negalėjo pats įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumo arba nežinojo, kad ši sąlyga yra nesąžininga, nepaisant to, kad šioje sutartyje nustatyta paskolos grąžinimo trukmė, šiuo atveju – trisdešimt metų, buvo gerokai ilgesnė nei teisės aktuose nustatytas dešimties metų senaties terminas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 101 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (devintoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis**

turi būti aiškinamos taip:

joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas gali pripažinti nesąžininga ne visą vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą, o tik šios sąlygos dalis, kurios daro ją nesąžiningą, todėl panaikinus tas dalis ši sąlyga iš dalies lieka galioti, jeigu toks panaikinimas reikštų šios sąlygos turinio pakeitimą ir tai darytų poveikį jos esmei, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis

turi būti aiškinamos taip:

joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, tačiau nelemiančia visos sutarties negaliojimo, gali pakeisti šią sąlygą dispozityvia nacionalinės teisės nuostata.

3. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis

turi būti aiškinamos taip:

joms prieštarauja nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią nacionalinis teismas, pripažinęs negaliojančia vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytoje sutartyje esančią sąlygą nesąžininga, dėl kurios visa ši sutartis tampa negaliojanti, gali pakeisti minėtą negaliojančia pripažintą sąlygą arba aiškindamas šalių valios pareiškimus, kad būtų išvengta minėtos sutarties panaikinimo, arba negaliojančia pripažintai nesąžiningai sąlygai taikydamas dispozityvią nacionalinės teisės nuostatą, net jei vartotojas buvo informuotas apie tos pačios sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmes ir su jomis sutiko.

4. Direktyva 93/13, siejama su veiksmingumo principu,

turi būti aiškinama taip:

pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią dešimties metų ieškinio senaties terminas, per kurį vartotojas turi teisę susigrąžinti sumas, kurios pardavėjui ar tiekėjui buvo nepagrįstai sumokėtos vykdant paskolos sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą, pradedamas skaičiuoti nuo šio vartotojo atlikto kiekvieno mokėjimo dienos, nors tą dieną jis negalėjo pats įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumo arba nežinojo, kad ši sąlyga yra nesąžininga, nepaisant to, kad šioje sutartyje nustatyta paskolos grąžinimo trukmė, šiuo atveju – trisdešimt metų, buvo gerokai ilgesnė nei teisės aktuose nustatytas dešimties metų senaties terminas.

Parašai.